

ENERGIEGEMEENSCHAPPEN

Handelingsperspectief voor ondernemingen en burgers onder de nieuwe Energiewet

Jurist Doet Wat
12 februari 2021
Presentatie mr. Jan Albert Timmerman

Agenda

1. Inleiding

- Aanleiding
- Stellingen

2. Energiegemeenschap; Energiewet en meningen

3. Klimaatakkoord en energiegemeenschap

4. Handelingsperspectief energiegemeenschappen (met en zonder Energiewet)

5. Samenvattend

- Mindmap
- Afdronk tafel aangaande stellingen

6. Handelingsperspectief voor de (bedrijfs)jurist

Inleiding

Aanleiding

- Reden waarom energiegemeenschappen op de agenda
- Keuze voor deliverable in dat kader
- Andere benadering

Stellingen inzake concept energiegemeenschappen

- De energiewet laat bewust weinig ruimte voor energiegemeenschappen wat betreft o.a. i) leveren zonder vergunning en ii) distributietaken. Dat moet anders.
- De overheid heeft bewust het creëren van energiegemeenschappen van ondernemingen voor ogen gehad. Dat is geen goede zaak en het moet aan burgers voorbehouden blijven.
- De huishoudelijke eindafnemer die lid is van een energiegemeenschap en elektriciteit opwekt, behoeft niet dezelfde bescherming als de huishoudelijke eindafnemer die niet op die wijze actief is

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (1)

Definities

Energiegemeenschap **voor burgers**: rechtspersoon die ten behoeve van haar leden of aandeelhouders activiteiten op de energiemarkt verricht en als hoofddoel heeft het bieden van milieuvoordelen of economische of sociale voordelen aan haar leden of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is, en niet het maken van winst

kleine onderneming: onderneming met minder dan vijftig werknemers en een jaaromzet of een jaarlijks balanstotaal van ten hoogste 10 miljoen Euro **die elektriciteit of gas koopt voor eigen gebruik**

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (2)

Artikel 2.1.5 voorwaarden energiegemeenschap lid 1

1. Een energiegemeenschap borgt in haar statuten ten minste dat:

- a. de participatie in de energiegemeenschap open en vrijwillig is;
- b. de leden of aandeelhouders het recht hebben de energiegemeenschap te verlaten, en
- c. de feitelijke zeggenschap over de energiegemeenschap is gelegen bij leden of aandeelhouders **die natuurlijke personen, kleine ondernemingen of lokale autoriteiten** zijn.

2. Een energiegemeenschap die **hernieuwbare energieprojecten** ontwikkelt, kan

- a. in aanvulling op het eerste lid, in de statuten borgen **dat de leden of aandeelhouders van de energiegemeenschap enkel natuurlijke personen, lokale autoriteiten of kleine ondernemingen of middelgrote ondernemingen** zijn, en
- b. in afwijking van het eerste lid, onderdeel c, **de feitelijke zeggenschap over de energiegemeenschap bij die leden of aandeelhouders van de rechtspersoon ligt, die in de nabije omgeving van de hernieuwbare-energieprojecten zijn gevestigd.**

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (3)

Uitzondering leveringsvergunning – Huishoudelijke eindafnemers en micro-ondernemingen ('kleinverbruikers') worden thans beschermd door de eis dat zij enkel beleverd mogen worden door een leverancier met een leveringsvergunning. Voorgesteld wordt om dit verbod en daarbij behorende bescherming te handhaven, ook nu nieuwe marktinitiatieven ontstaan. Wel worden enkele uitzonderingen op dit verbod toegestaan om nieuwe marktinitiatieven niet onevenredig te belemmeren op de markt. Met name voor actieve afnemers en (kleinere) energiegemeenschappen kan de eis van een leveringsvergunning een belemmering zijn om rechtstreeks te leveren aan huishoudens en micro-ondernemingen. Vanwege het belang van de leveringszekerheid wordt voorgesteld de uitzondering op de leveringsvergunning alleen te laten gelden voor levering op het niet primaire allocatiepunt. Op het primaire allocatiepunt zal dus enkel een vergunninghoudende leverancier mogen leveren. Voor een secundair (en ander dan primair) allocatiepunt is de eindafnemer wel vrij om te kiezen voor een van de vergunningplicht uitgezonderde leverancier.

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (4)

Samenvattend (1)

Aparte actor in wet

- Energiegemeenschap kan, naast streven naar milieu en sociale doelen, alle rollen aannemen die er zijn, o.a. productie, waaronder uit hernieuwbare bronnen, distributie van energie, levering, verbruik, aggregatie, energieopslag, energie-efficiëntiediensten, oplaaddiensten voor elektrische voertuigen of andere energiediensten. -> maar daar hoef je te toch niet een energiegemeenschap voor te zijn?
- Uit overweging RL: “Energiegemeenschappen van burgers worden beschouwd als een categorie van een samenwerkingsverband tussen burgers of lokale actoren.” Niet voorbehouden dus tot samenwerking van de burgers alleen; samenwerking in energiegemeenschap door iedereen!

Wie kan deelnemen

- Energiegemeenschap kent leden en aandeelhouders en vorm van de entiteit is niet relevant (zolang maar in staat rechten en plichten aan te nemen); Stichting lijkt niet mogelijk te zijn als rechtsvorm
- Volgens wet: iedereen mag mee doen als lid of aandeelhouder; dus ook bedrijven groot en klein. RL lijkt lokale actoren beperkter te zien; deelname beperkt tot natuurlijke personen, kleine ondernemingen en lokale autoriteiten. Ook is definitie in de RL “Energiegemeenschappen van burgers”. De wet is dus ruimer!
- Maar wet maakt het wel mogelijk dat bij **hernieuwbare energieprojecten** (let op: kan bepaling) de leden / aandeelhouders energiegemeenschap beperkt zijn tot max. middelgrote ondernemingen (*en middelgrote ondernemingen niet gedefinieerd in de wet*).

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (5)

Samenvattend (2)

Wie kan deelnemen

- Let op: ondernemingen ihkv energiegemeenschappen in wet: altijd wel *“energie kopen voor eigen gebruik”* Mag je ook lid of aandeelhouder zijn als je effectief geen energie levert / koopt als onderneming?

Wie bepaalt

- Feitelijke zeggenschap: RL zegt in overweging: *“De beslissingsbevoegdheden binnen een energiegemeenschap van burgers moeten echter beperkt blijven tot (i) de leden of aandeelhouders die niet betrokken zijn bij grootschalige commerciële activiteiten en (ii) voor wie de energiesector niet de voornaamste economische activiteit vormt.”*
Uitgewerkt in RL en wet dat feitelijke zeggenschap bij natuurlijke personen, kleine ondernemingen en lokale autoriteiten ligt die lid of aandeelhouder zijn.
- Maar in wet: bij **hernieuwbare energieprojecten**: feitelijke zeggenschap over de energiegemeenschap bij die leden of aandeelhouders van de rechtspersoon liggen, die in de nabije omgeving van de hernieuwbare-energieprojecten zijn gevestigd.

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (6)

Samenvattend (3)

Constateringen en vragen

- Distributie; kansen (of rechten?) energiegemeenschappen niet benut door wet. Waarom?
- Wordt wel voldaan aan recht om *“De lidstaten zorgen ervoor dat energiegemeenschappen van burgers: [...] e. het recht hebben binnen de energiegemeenschap van burgers te voorzien het delen van elektriciteit die is opgewekt door de productie-eenheden in bezit van de gemeenschap”* ?
Immers: alleen op het niet-primaire allocatiepunt kan je deze activiteit uitoefenen... Wel in lijn met RL?
- Energiegemeenschap kan in de vorm van de ook op stapel staande maatschappelijke BV

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (7)

Meningen (1)

- Energie Samen

“In de conceptteksten van de Energiewet wordt vergunningvrij leveren van elektriciteit die samen met anderen wordt opgewekt, zoals gezegd, onnodig en ongewenst ingeperkt. Ook hier geldt dat de beperkende term ‘rechtspersoon’ wordt gebruikt. De term ‘juridische entiteit’ geeft actieve eindgebruikers meer vrijheid om zich als collectief te organiseren.”

- Energie Nederland

“Gezien het feit dat voor energiegemeenschappen geen vergunningsplicht voor levering geldt, rijst de vraag in hoeverre afnemers cq. particuliere aandeelhouders van een energiegemeenschap beschermd zijn tegen financiële risico’s van een energiegemeenschap. Ook vanuit de sector bezien is het van belang dat de financiële risico’s niet toenemen en de leveringszekerheid afneemt wanneer meer energiegemeenschappen deelnemen aan de markt.”

“Daarnaast stellen wij voor om de omvang van een niet-vergunningsplichtige leverancier te beperken teneinde dichtbij de doelstelling te blijven, namelijk het faciliteren van lokale energiegemeenschappen. Wij denken aan een grens van 500 eindafnemers [...]”

- Natuur en Milieu

“Wij pleiten om in de Energiewet op te nemen dat energiegemeenschappen ook op het primaire allocatiepunt actief kunnen zijn”

Energiegemeenschap; Energiewet en meningen (8)

Meningen (2)

- Provincie Noord-Brabant

“Lokaal eigendom

*In de uitwerking van het Klimaatakkoord zijn door u inmiddels ook uitspraken gedaan over lokaal eigendom. Dit onderwerp komt niet voor in de opsomming A tm I. **Met energiegemeenschappen (CEP) en de uitwerking in deze ontwerpwet lijkt een stap gezet te worden om dit mogelijk te maken.** Echter, de uitwerking gaat o.i. vooral in op afnemen en leveren van energie. Het gaat niet over het mogelijk maken dat lokale energiegemeenschappen een redelijke en gelijkwaardige plaats in de markt kunnen innemen.*

Wij verzoeken u om nadere uitwerking van lokaal eigendom in de ontwikkelfase van de energietransitie, in deze ontwerpwet of andere regels.”

- Saskia Lavrijssen

“Het Europees recht faciliteert lokale energiegemeenschappen om lokaal energie te gebruiken, te delen en te produceren en daarbij zelfstandig verantwoordelijk te zijn voor het beheer van het distributienet. De Minister van Economische Zaken zou nader moeten onderbouwen of bovengenoemde uitgangspunten van de concept-Energiewet (vereiste van leveringsvergunning voor levering op primair allocatiepunt, geldende eisen voor erkenning als balanceringsverantwoordelijke partij, en het gebrek aan mogelijkheid voor het beheer van eigen net) voldoende ruimte laten voor energiegemeenschappen om op actieve wijze deel te nemen aan de energiemarkt, onder meer door de ontwikkeling van gemeenschappelijke virtual power plants en gemeenschappelijke virtual storage facilities.”

Klimaatakkoord (en energiegemeenschap)

Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, de omgeving en marktpartijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. **Dit vertaalt zich in een evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven).** Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale projectgerelateerde redenen van af te wijken. Hierbij wordt ook in acht genomen de bijzondere positie van de waterschappen die zowel lokale ontwikkelaar zijn als decentrale overheid met een verduurzamingsopgave van hun eigen bedrijfsprocessen.

Handelingsperspectief energiegemeenschappen

- Zonder en met Energiewet

Zonder Energiewet	Na Energiewet
Producersen, invoeden, leveren (met vergunning)	Producersen, invoeden, leveren (met vergunning), aggregeren, balanceren (met eisen)
Postcoderoos, SDE+(+)	Opvolger postcoderoos, SDE++
Directe lijn, GDS, MLOEA, cablepoolen	Directe lijn, GDS, MLOEA, cablepoolen

- Wat is nu het nut geweest van opname begrip *Energiegemeenschappen* in de Energiewet? Dezelfde rollen kunnen nu ook worden ingevuld zonder dat je een Energiegemeenschap bent

Handelingsperspectief voor de (bedrijfs)jurist (1)

Als bedrijf zelf een energiegemeenschap starten **met andere bedrijven**

- Volgens de wet kunnen ook ondernemingen samenwerken in een energiegemeenschap (zonder burgers) tbv doelen **en ook grote ondernemingen kunnen aandeelhouder of lid zijn.**
- Wel ook echt energie kopen!
- Maar: feitelijke zeggenschap wel bij natuurlijke personen, kleine ondernemingen of lokale autoriteiten, tenzij weer de productie-installatie van de energiegemeenschap bij aandeelhouders/leden in de nabije omgeving is. In dat geval zeggenschap bij die leden / aandeelhouders.
- Inspelen op lokaal eigendom!

Dus een energiegemeenschap is ook een energiecoöperatie of een BV/NV van grote bedrijven op bijv. een industrieterrein met een windturbine op dat terrein die stroom levert aan de bedrijven die lid zijn of aandelen houden in die een energiegemeenschap.

Handelingsperspectief voor de (bedrijfs)jurist (2)

Als bedrijf aansluiten bij een energiegemeenschap **met burgers** (als lid of aandeelhouder te zijn)

- Kan! Maar, wel mogelijkheid van de energiegemeenschap om lidmaatschap of aandeelhouderschap te beperken bij **hernieuwbare energie projecten** tot max. als middelgrote onderneming.
- Wel ook echt energie kopen!
- Feitelijke zeggenschap in energiegemeenschap; berust bij natuurlijke personen, lokale autoriteiten of kleine ondernemingen. **Maar niet bij gemeenschap met hernieuwbaar energieproject waarvan leden of aandeelhouders in de nabije omgeving van de hernieuwbare-energieprojecten zijn gevestigd. Daar kunnen ook die leden of aandeelhouders de feitelijke zeggenschap hebben.**
- Ondersteuning bieden formeren lokaal eigendom

Dus lid worden van een lokale energiegemeenschap die een zonnenveld ontwikkelt en die stroom levert aan het bedrijf

Handelingsperspectief voor de (bedrijfs)jurist (3)

Als bedrijf aansluiten bij een energiegemeenschap **met burgers** (zonder lid of aandeelhouder te zijn)

- MVO / reputatie; mee helpen aan het bieden van milieu-, economische of sociale gemeenschapsvoordelen aan haar leden of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden
- Faciliteren (locaties)
- Financieren (voor fase)

Dus partnerschap aangaan met een lokale energiegemeenschap en een plek voor een windturbine geven om te ontwikkelen (in plaats van het zelf te doen)

Dus een lokale energiegemeenschap een achtergestelde lening verstrekken om te ontwikkelen

Energiegemeenschap onder wetsvoorstel Energiewet

Praktische opmerkingen:

- standaardisatie om koppelingen tussen apparaten mogelijk te maken is nodig.
- om het onderstaande mogelijk te maken is een virtual power plant nodig:

De Virtual Power Plant
 Een Virtual Power Plant (VPP) is een virtuele energiebron die bestaat uit verschillende fysieke energiebronnen, zoals zonnepanelen, windmolens, kleine stroomopwekkers, batterijen en andere energieopslagapparaten. Het doel van een VPP is om deze verschillende bronnen te bundelen en te managen als een enkele, grotere energiebron. Dit kan helpen om de efficiëntie van het elektriciteitsnet te verbeteren, de kosten te verlagen en de duurzaamheid te verhogen. VPP's kunnen ook helpen om de piekbelasting van het net te verminderen en de integratie van hernieuwbare energiebronnen te vergemakkelijken.

Industriële klanten die waterstof nodig hebben voor hun productieproces

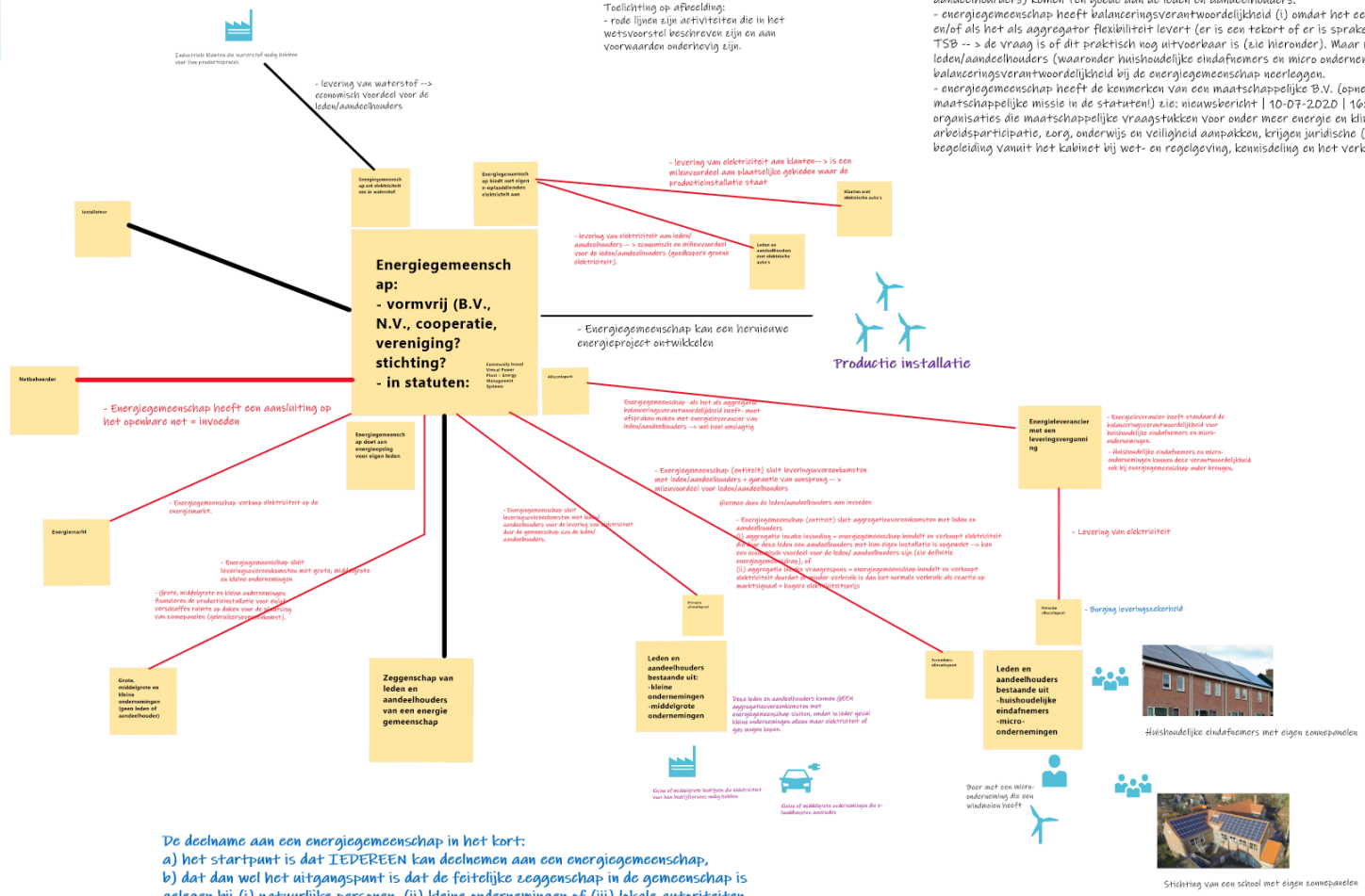
- levering van waterstof -> economisch voordeel voor de leden/aandeelhouders

Toelichting op afbeelding:
 - rode lijnen zijn activiteiten die in het wetsvoorstel beschreven zijn en aan voorwaarden onderhevig zijn.

Balanceringsverantwoordelijkheid (artikel 2.5.1)
 - iedere marktdeelnemer (waaronder eindafnemers) heeft balanceringsverantwoordelijkheid
 - eindafnemers kunnen zelf bepalen aan wie ze deze verantwoordelijkheid delegeren
 - eindafnemers kunnen op hun primaire allocatiepunt een andere balanceringsverantwoordelijke aanwijzen dan op hun secundaire allocatiepunt

Praktische opmerkingen ten aanzien van de activiteiten van een energiegemeenschap:
 - energiegemeenschap (definitie): een rechtspersoon die ten behoeve van haar leden en aandeelhouders activiteiten op de energiemarkt verricht en als hoofddoel heeft (i) het bieden van milieuvoordelen, (ii) of economische voordelen, of (iii) sociale voordelen aan (1) haar leden of aandeelhouders of (2) aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is en niet het maken van winst.
 - energiegemeenschap kan de volgende activiteiten ontplooiën: (i) produceren van hernieuwbare of niet hernieuwbare elektriciteit, (ii) invoeden, (iii) aggregeren, (iv) leveren, maar ook energieopslag en andere diensten.
 - op de activiteiten die de energiegemeenschap ontplooit gelden de voorschriften die op de desbetreffende activiteiten van toepassing zijn.
 - energiegemeenschap kan direct aan haar leden leveren.
 - energiegemeenschap heeft een leveringsvergunning (artikel 2.2.15) nodig als het levert aan het primaire allocatiepunt van leden en aandeelhouders!
 - energiegemeenschap heeft GEn leveringsvergunning nodig als het levert aan het secundaire allocatiepunt van leden en aandeelhouders zijnde huishoudelijke eindafnemers en micro-ondernemingen
 - energiegemeenschap kan een eigen distributienet hebben. Hiervoor dient het een ontheffing te krijgen van de ACM.
 - opbrengsten van verkoop van elektriciteit (- aftrek van verkoop aan eigen leden en aandeelhouders) komen ten goede aan de leden en aandeelhouders.
 - energiegemeenschap heeft balanceringsverantwoordelijkheid (i) omdat het een marktdeelnemer is en/of als het als aggregator levert (er is een tekort of er is sprake van congestie) aan de TSB -> de vraag is of dit praktisch nog uitvoerbaar is (zie hieronder). Maar misschien niet nodig als leden/aandeelhouders (waaronder huishoudelijke eindafnemers en micro-ondernemingen) de balanceringsverantwoordelijkheid bij de energiegemeenschap neerleggen.
 - energiegemeenschap heeft de kenmerken van een maatschappelijke B.V. (aanhaken van een maatschappelijke missie in de statuten) zie: nieuwsbericht | 10-07-2022 | 16:00. Ondernemers en organisaties die maatschappelijke vraagstukken voor onder meer energie en klimaat, arbeidsparticipatie, zorg, onderwijs en veiligheid aanpakken, krijgen juridische (h)erkenning en actieve begeleiding vanuit het kabinet bij wet- en regelgeving, kennisdeling en het verkrijgen van financiering.

Waarom nu relevant?
 - Uitfasering salderingsregeling vanaf 2023 (tot 2031)
 - Afpraak in klimaatakkoord (50% lokaal eigendom)
 - De meeste van de 30 RES regio's streven naar 50% lokaal eigendom
 - Een gemeente kan mogelijk vanaf 1 januari 2022 op grond van het (concept) besluit bouwwerken leefomgeving een bedrijf verplichten tot duurzaam gebruik van daken ten behoeve van klimaatadaptatie
 - Toename decentrale opwekking wat voor verdere toename onbalans
 - Noodzaak om op lokaal niveau onbalans te adresseren (hoe meer op lokaal, des te minder er op regionaal/nationaal niveau nodig is)
 - Voor de balans in het systeem (onbalans tegengaan) is een verscheidenheid van leden/ aandeelhouders nodig (zeker bedrijven hebben door hun grotere vraag meer impact op de balans).
 - Deelname aan een energiegemeenschap levert mogelijk effect op energielabel

De deelname aan een energiegemeenschap in het kort:
 a) het startpunt is dat IEDEREEN kan deelnemen aan een energiegemeenschap,
 b) dat dan wel het uitgangspunt is dat de feitelijke zeggenschap in de gemeenschap is gelegen bij (i) natuurlijke personen, (ii) kleine ondernemingen of (iii) lokale autoriteiten,
 c) dat IN GEVAL VAN HERNIEUWBARE ENERGIEPROJECTEN van ad a) KAN worden afgeweken door deelname te beperken tot enkel en alleen natuurlijke personen, lokale autoriteiten of kleine ondernemingen of middelgrote ondernemingen,
 d) dat IN DAT GEVAL verder van ad b) KAN worden afgeweken door de feitelijke zeggenschap bij alleen die deelnemers te leggen die in de nabije omgeving van de hernieuwbare-energieprojecten zijn gevestigd.

nb een kleine onderneming is een onderneming met <50 wn, jaaronzet/balans totaal van <10 ml, die elektriciteit of gas voor eigen gebruik koopt
 nb wat een middelgrote onderneming is, wordt niet aangegeven. Mogelijk aansluiting zoeken bij artikel 2:379 BW (balans totaal <20 miljoen, omzet <40 miljoen, < 250 wn.)